

ТЕМА

«Діяльність міліції з протидії насильству у сім'ї»

**«Правова основа діяльності та роль міліції щодо попередження
насильству в сім'ї»**

ПЛАН

1. Поняття заходів з попередження насильства в сім'ї. Підстави та порядок вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї.
2. Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї.
3. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
 - 3.1. Кримінальна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
 - 3.2. Адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
 - 3.3. Цивільно-правова відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

ВСТУП

Проблема насильства в сім'ї не є локальною, характерною виключно для України. Даній проблемі пріоритетну увагу приділяють уся світова спільнота та владні структури держав. Насильство в сім'ї, на думку громадськості, це “прихована епідемія світового масштабу”. Міжнародна спільнота усвідомлює всю гостроту та важливість проблеми насильства в сім'ї та намагається виробити єдину систему попередження такого насильства та захисту його жертв. Однією з найважливіших складових цієї системи є відповідне правове забезпечення.

Правові засади попередження насильства в сім'ї в Україні складаються з міжнародного та національного законодавства. Останнім часом міжнародна спільнота намагається дослідити проблему насильства в сім'ї та виробити ефективні засоби боротьби з нею.

1. Поняття заходів з попередження насильства в сім'ї. Підстави та порядок вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї.

Відповідно до статті 1 Закону України „Про попередження насильства в сім'ї”:

Попередження насильства в сім'ї – система соціальних і спеціальних заходів спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Попередження насильства в сім'ї забезпечується цілим комплексом загальносоціальних і спеціальних заходів.

Їх метою є:

- усунення причин і умов, які призводять до насильства в сім'ї, обмеження його поширеності;
- припинення такого насильства, надання соціальної підтримки жертвам насильства в сім'ї і забезпечення їх безпеки;
- зменшення негативного впливу насильства, яке має місце в сім'ї, на нормальний розвиток дітей;
- притягнення винних у вчиненні насильства в сім'ї до відповідальності, соціально-психологічну і медичну корекцію і підготовку до повернення сім'ю;
- контроль за поведінкою осіб, які реально можуть учинити у сім'ї насильство, і осіб, котрі визнані винними в сімейному насильстві.

Соціальна робота виступає одним з провідних засобів саме попередження насильства в сім'ї, але не обмежується нею, тому що забезпечується цілим комплексом загально соціальних і спеціальних заходів.

Щодо спеціальних заходів попередження насильства та його припинення, то вони є оперативними заходами, які мають за мету скоротити кількість проявів насильства в сім'ї, послабити сімейне неблагополуччя, не допустити вчинення будь-якого з проявів насильства.

Здійснюються спеціальні оперативні заходи передусім органами міліції, кримінальної міліції у справах дітей. На відміну від них заходи загальносоціального спрямування з попередження насильства трактуються в Законі широко і передбачають сукупність заходів держави, суспільства, органів місцевого самоврядування і суб'єктів надання соціальних послуг.

До **загальносоціального** попередження насильства в сім'ї відноситься вся сукупність заходів, спрямованих на:

- зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб;
- побудову сімейних відносин на паритетних засадах, почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки;
- утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї;
- забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.
- завчасне виявлення сімей, в яких існує загроза виявлення насильства, відвернення чи обмеження причин та умов, що сприяють його скоєнню;
- забезпечення достатнього захисту від насильницьких посягань для кожного з членів сім'ї.

Загальносоціальне попередження здійснюється державою у вигляді діяльності її органів по контролю за додержанням прав і свобод особи.

Наприклад, однією з функцій прокуратури України є загальний нагляд за додержанням законодавства, у тому числі з попередження насильства в сім'ї.

Попередження насильства в сім'ї може здійснюватись і суспільством.

Таким прикладом є діяльність громадських правозахисних організацій, політичних партій тощо.

Спеціальне попередження є загальною назвою сукупності різноманітних конкретних заходів одноразового чи тривалого характеру, що мають за мету:

- скоротити кількість проявів насильства в сім'ї;
- послабити сімейне неблагополуччя;
- не допустити вчинення фізичного, сексуального, психологічного і економічного насильства або припинити вже почате насильство.

Спеціальне попередження може виявлятися у винесенні захисного припису, поставленні особи на профілактичний облік, винесенні офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, направленні кривдника на проходження корекційної програми.

Варто, скориставшись термінами соціальної педагогіки та соціальної роботи, представити визначені вище компоненти соціальної роботи та складові загальносоціальних заходів з попередження насильства через поняття «первинна, вторинна та третинна профілактика насильства в сім'ї». Зазначимо, що згідно з чинним законодавством термін «попередження насильства» може розумітися як сукупність первинної, вторинної та третинної профілактики.

Первинна профілактика забезпечує попередження виникнення проблеми через формування належної громадської думки щодо небезпечності насильства як явища, поваги до прав людини, жінки, дитини й необхідності їх дотримання; важливості здорового способу життя і вміння будувати свої стосунки з оточуючими, починаючи з членів власних сімей, без застосування насильницьких методів.

Щодо останнього, то ефективними формами вважаються проведення інформаційних кампаній, організація центрів підтримки сім'ї, програм

усвідомленого та відповідального батьківства, а також програм для підлітків, молоді, які допомагають сформувати навички самостійного життя, включаючи навички спілкування, вирішення конфліктних ситуацій, сприяють саморозвитку і побудові стратегії власного життя.

Вторинна профілактика передбачає існування спеціалізованих послуг не лише для сімей, які підпадають під визначення «опинилися у складних життєвих обставинах» (тобто мають проблеми, з якими не можуть справитися без сторонньої допомоги), але в яких існує ризик жорстокого поводження. При організації вторинної профілактики варто враховувати певні цільові групи (наприклад, діти, чиї батьки нехтують виконанням своїх обов'язків, вихованці шкіл-інтернатів та особи з їх числа; неповнолітні і незаможні молоді мами; чоловіки, які самі виховують дітей; тощо).

Третинна профілактика зорієнтована на надання послуг окремим особам чи сім'ям, які зазнали насильства чи знаходяться у ситуації його високого ризику, а також тим, хто підпадає під категорію «кривдників». Найчастіше третинна профілактика вимагає обов'язкових і примусових дій, здійснення яких передбачає втручання у сім'ю відповідних державних структур з метою припинення насильства та попередження його у перспективі.

З економічного боку, третинна профілактика є найдорожчою порівняно з первинною і вторинною, тому що в ній послуги у розрахунку на одну особу мають високу вартість і, незважаючи на це, не гарантують у подальшому викорінення проблеми. Третинна профілактика вимагає значних коштів на створення та утримання мережі спеціальних закладів соціального обслуговування (притулки, центри реабілітації, гуртожитки, кризові центри, центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї тощо), на фінансову підтримку сімейних форм виховання та розміщення дитини (прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, сім'ї опікунів та

підклучальників), оплату праці і підвищення кваліфікації фахівців.

Існування цих закладів та програм є обов'язковим елементом.

З точки зору державної політики, кращими не лише з економічної точки зору, а й за загальними результатами є стратегії, що працюють на випередження проблеми. Саме це доводить міжнародний досвід. Первинна профілактика, інвестиції в освіту і культуру, забезпечують кращий результат і мають бути пріоритетними. Так, за підрахунками американських експертів, один долар інвестицій в освіту та культуру, дозволяє зберегти згодом п'ять доларів, які не треба вкладати в будівництво тюрем, лікарень, притулків, посилення поліції, дорогі за витратами ресурсів програми лікування від алко- та наркозалежності тощо.

Вищевикладене дозволяє сформулювати декілька висновків, що мають значення для соціальної роботи, а саме:

- незважаючи на складність проблеми насильства, її можна передбачати і регулювати, зокрема, засобами соціальної роботи, таким чином сприяючи позитивним змінам макро- та мікрофакторів;
- основною ланкою, яка гарантує позитивні зрушення у вирішенні проблеми насильства, є зміни у світоглядних структурах окремих людей, груп населення і населення загалом, зокрема, зміни стереотипів стосовно гендерних стосунків, прав дитини, цінностей людського життя, засобів вирішення конфліктних ситуацій та виховання;
- першочергового значення, таким чином, набуває первинна профілактика. Її ефективність забезпечується цілеспрямованими діями засобів масової інформації, закладів та установ культури, освіти і виховання, системи надання соціальних послуг, інституцій громадянського суспільства;
- з огляду на те, що абсолютну більшість серед жертв домашнього насильства складають жінки та діти, система вторинної і третинної профілактики має прагнути до задоволення їхніх актуальних потреб та

враховувати особливості цих демографічних категорій;

- здійснення реабілітаційних і корекційних програм роботи з жертвами насильства та особливо з кривдниками, які є новими напрямками для вітчизняної практики, мають дістати обов'язкового розвитку.

Вони потребують підготовки фахівців високої кваліфікації, спеціалізованих служб, окрім центрів медико-соціальної реабілітації, які за Законом «Про попередження насильства в сім'ї» мають здійснювати цю діяльність;

- враховуючи поширеність проблеми насильства в українському суспільстві, першочергового значення набуває створення дієвої системи профілактики з усіма трьома компонентами. Потрібні виважена ефективна первинна профілактика, здійснення якої не обмежується тільки ресурсами суб'єктів надання соціальних послуг, та якісні й доступні послуги вторинної та третинної профілактики.

Спеціальні заходи залежно від моменту їх здійснення поділяються на ***заходи профілактики і заходи припинення.***

Заходи профілактики насильства в сім'ї спрямовані на завчасне виявлення сімей, де існує загроза виникнення насильства, відвернення причин і умов, що сприяють його скоєнню, або обмеження їх впливу, а якщо можливо, то й їх усунення та створення достатнього захисту від насильницьких посягань для кожного члена сім'ї.

Заходи з припинення насильства в сім'ї – це оперативні заходи, спрямовані на фізичне переривання вже початого насильства.

Заходи припинення застосовуються в критичних ситуаціях, коли життю і здоров'ю жертви насильства в сім'ї загрожує небезпека. Здійснення цих заходів вимагає від представників уповноважених органів і установ з попередження насильства в сім'ї мати відповідну фізичну і психологічну підготовку та необхідні навички переривання такого насильства (*тактика*

проведення діалогу з кривдником, надання первинної допомоги жертві насильства та ін.). Ці навички виробляються практикою і навчанням.

Принциповим моментом є те, що заходи з попередження насильства в сім'ї мають здійснюватись у всіх випадках, тобто коли діяння кривдника кваліфікується як адміністративне правопорушення чи як злочин.

Підставами для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї є:

1) заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

2) висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

3) отримання повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї;

4) отримання інформації про реальну загрозу вчинення насильства в сім'ї за інших обставин (публікації в засобах масової інформації, колективні звернення громадян, керівників організацій, підприємств, судів, навчальних закладів, органів громадського самоврядування та ін.). Необхідно пам'ятати, що отримання відповідної інформації від вказаних осіб може бути підставою для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї тільки за умови наявності згоди жертви насильства в сім'ї або особи, щодо якої існує реальна загроза його вчинення. Проте отримання такої згоди не є обов'язковим, якщо жертвою насильства є неповнолітня або недієздатна особа.

Заява та повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення приймаються за місцем проживання постраждалого

органами, зазначеними в пунктах 1 (спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї) та 2 (відповідні підрозділи органів внутрішніх справ) частини першої статті 3 цього Закону.

Орган, до якого надійшла заява або надійшло повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, розглядає заяву чи повідомлення та вживає в межах своїх повноважень передбачені законом заходи з попередження насильства в сім'ї.

Отже, держава зобов'язана захистити людину від насильства в сім'ї, не порушуючи при цьому її право на невтручання в особисте та сімейне життя. Виходячи з цих принципових положень, Закон України „Про попередження насильства в сім'ї” визначає підстави для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї, які вживаються лише за заявою про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, або за умови висловленого ним бажання, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто.

Таким чином, *втручання держави у сімейне життя відбувається виключно за ініціативою або бажанням* особи, яка потребує допомоги та захисту з боку державних органів.

І лише у разі отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, заходи вживаються без згоди таких осіб. Держава приймає під свій захист осіб, рівень психічного чи фізичного розвитку яких не дозволяє у повній мірі усвідомлювати небезпеку, яка їм загрожує, і відповідним чином на неї реагувати.

Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 616 (далі – Порядок).

Цей Порядок визначає механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї, реальну його загрозу (далі – заява) спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах дітей.

Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, Міністерством соціальної політики України (Мінсоцполітики), управлінням або відділом у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах дітей органу внутрішніх справ.

Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.

Одразу після надходження до Мінсоцполітики, управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації заява реєструється в журналі обліку заяв про вчинення насильства сім'ї, а в разі надходження до органу внутрішніх справ – у журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються.

Служба дільничних інспекторів міліції, кримінальна міліція у справах дітей органу внутрішніх справ інформує протягом трьох днів про отримання заяви управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації. У тому випадку, коли заява стосується неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, відповідна інформація подається до служби у справах дітей та органу опіки і піклування. Про отримання заяви, в якій міститься повідомлення про загрозу життю і здоров'ю особи, негайно інформується відповідний орган внутрішніх справ (за спеціальною телефонною лінією „102”) для вжиття заходів з припинення насильства або

дій членів сім'ї, що містять реальну загрозу вчинення насильства в сім'ї.

Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою відповідного органу, а письмова – надсилається поштою, подається особисто або передається через іншу особу. У заяві зазначається:

1. Прізвище, ім'я та по батькові постраждалого;
2. Місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства;
3. Інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї.

Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься у заяві, не підлягають розголошенню.

Органи розглядають заяву не більше, ніж три дні. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше, ніж сім календарних днів.

Під час розгляду заяви здійснюється відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання представниками служби дільничних інспекторів міліції або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб для молоді відповідної місцевої держадміністрації, а в разі отримання зазначеної інформації стосовно неповнолітнього – із залученням представників органу опіки та піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

Управління (відділ) у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації організує надання постраждалим від насильства та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних та інших послуг, якими вони можуть скористатися через мережу центрів соціальних

служб для молоді та їх спеціалізованих служб, а у разі потреби направляють їх до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

2. Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї.

Закон України „Про попередження насильства в сім'ї” встановлює такі спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї, як:

1. офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї (ст. 10 Закону);
2. узяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї (ст. 12 Закону);
3. обов'язок пройти корекційну програму (ч. 3 ст. 10 Закону);
4. захисний припис (ст. 13 Закону).

Порядок здійснення спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї визначений в розділі III наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та МВС України від 7 вересня 2009 року № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї” (далі – Інструкція).

Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї службою дільничних інспекторів міліції або кримінальною міліцією у справах дітей виноситься члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, про що йому повідомляється під розписку.

Факт вчинення насильства в сім'ї фіксується у спеціальній картці

обліку факту скоєння насильства в сім'ї.

Офіційне попередження може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Метою вжиття такого спеціального заходу, як **офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї** є доведення до відома члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, що у разі вчинення таких дій по відношенню до членів своєї сім'ї він може бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством. При цьому особі, якій винесено офіційне попередження, а також іншим членам сім'ї має бути роз'яснено, які саме діяння у сфері сімейного насильства визнаються протизаконними та який вид і міра відповідальності передбачена законодавством за їх вчинення, що також матиме профілактичний вплив.

Офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виносяться працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей за місцем проживання особи, яка вчинила насильство в сім'ї, або в службових приміщеннях дільничних інспекторів міліції чи органів внутрішніх справ.

У разі відмови особи від підписання зазначеного документа в ньому у присутності свідків чи потерпілих (за наявності таких) робиться відповідний запис.

Форма офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї визначена Додатком 7 до Інструкції.

На **профілактичний облік** члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, **ставляться** тільки після винесення їм офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Організація проведення індивідуально-профілактичної роботи служби дільничних інспекторів міліції визначена розділом 13 наказу МВС України

від 11 листопада 2010 року № 550 „Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України” (далі – Положення).

Профілактичний облік – це комплекс заходів щодо запобігання, попередження, фіксації та припинення протиправних дій, а також взяття на облік та накопичення відомостей щодо категорії осіб, які проживають на адміністративній дільниці та підлягають контролю з боку дільничного інспектора міліції.

Відомості на осіб, які беруться на профілактичний облік (далі – підоблікові особи), заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб (додаток 5 до Положення).

Відомості про осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота дільничними інспекторами міліції, заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ.

Журнал реєстрації підоблікових осіб ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми. За відсутності персонального комп'ютера інформація заносяться в письмовій формі до зазначеного журналу, виготовленого друкарським способом.

Ведення зазначеного журналу покладається на працівників відділу (сектору) дільничних інспекторів міліції міськрайоргану внутрішніх справ.

У дільничного інспектора міліції в електронному вигляді зберігаються відомості на підоблікових осіб, які проживають на території адміністративної дільниці.

Особи, які вчинили насильство в сім'ї, **знімаються з профілактичного обліку** у разі:

- закінчення терміну перебування на профілактичному обліку (згідно з Законом України „Про попередження насильства в сім'ї” – один рік після останнього факту вчинення насильства в сім'ї);

- винесення вироку суду про притягнення члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, до кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі;

- тривалої (понад один рік) відсутності за місцем проживання;

- смерті такої особи.

Відповідно до частини 3 ст. 10 Закону та пункту 3.3 Інструкції у разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей видають цій особі під розписку направлення на **проходження корекційної програми** та у триденний строк надсилають до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми. Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим.

Корекційна програма – програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї (ст. 1 Закону).

Форма направлення на проходження корекційної програми визначена Додатком 9 до Інструкції.

Якщо особа, щодо якої було винесено офіційне попередження, знову вчинила акт насильства в сім'ї, такій особі дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах дітей за погодженням з начальником органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений **захисний припис**.

Захисний припис є новим інститутом для українського законодавства, вперше запропонованим саме у Законі України „Про попередження насильства в сім'ї”. Застосування цього запобіжного заходу поширене передусім в країнах прецедентної правової системи, але до нього все частіше

звертаються держави континентальної Європи.

Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

- вчиняти конкретні акти насильства в сім'ї;
- отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Цей перелік є вичерпним і поширеному тлумаченню не підлягає. Зазначені обмеження встановлюються на термін до 90 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

На погодження захисного припису начальнику органу внутрішніх справ та прокурору подаються офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, заява (інформація) про вчинення насильства в сім'ї та інші матеріали, які характеризують особу правопорушника.

Захисний припис не підлягає погодженню в разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

Форма захисного припису визначена Додатком 11 до Інструкції.

При невиконанні захисного припису особою, стосовно якої він винесений, при непроходженні особою корекційної програми, вона буде нести відповідальність згідно зі статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Розділом III Закону передбачена також можливість стягнення коштів на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї (ст. 14 Закону).

Рішення про стягнення з осіб, які вчинили насильство в сім'ї, коштів на відшкодування витрат на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї приймається судом в установленому законом порядку за позовом адміністрації спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

3. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

Як вже зазначалось, вчинення насильства в сім'ї або загроза його вчинення тягне за собою, за відсутності складу правопорушення, здійснення заходів тільки з попередження насильства в сім'ї.

У випадках, коли має місце склад правопорушення, одночасно із заходами з попередження насильства в сім'ї застосовуються заходи юридичної відповідальності (адміністративної, цивільної, кримінальної) за вчинення насильства в сім'ї.

Згідно зі ст. 15 Закону України „Про попередження насильства в сім'ї”, члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

3.1. Кримінальна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

Фізичне насильство в сім'ї, за яке передбачено кримінальну відповідальність, може бути вчинене у вигляді злочинів проти життя, здоров'я, злочинів, які ставлять у небезпеку життя чи здоров'я члена сім'ї, та злочинів проти особистої волі.

Злочини проти життя, до яких належать вбивства та доведення до самогубства, є найбільш тяжкими злочинами, що можуть бути вчинені внаслідок насильства в сім'ї.

Найбільш тяжким злочином, який може бути вчинений внаслідок насильства в сім'ї, є вбивство, тобто протиправне винне заподіяння смерті іншій людині. Ст. 115 Кримінального кодексу України (далі – КК) встановлює відповідальність за умисне вбивство. КК також містить норми, які передбачають відповідальність за вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК), умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК), умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК) та вбивство через необережність (ст. 119 КК).

Якщо внаслідок насильства в сім'ї особу було доведено до самогубства або замаху на самогубство, що сталося через жорстоке з нею поводження, шантаж, примус до протиправних дій або систематичне приниження її людської честі і гідності, відповідальність настає за ст. 120 КК „Доведення до самогубства”.

Сімейне насильство у багатьох випадках має форму злочинів **проти здоров'я**.

Заподіяння потерпілим тілесних ушкоджень тягне відповідальність за статтею 121 „Умисне тяжке тілесне ушкодження”, статтею 122 „Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження”, статтею 123 „Умисне тяжке тілесне ушкодження заподіяне у стані сильного душевного хвилювання”, статтею 124

„Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця”, статтею 125 „Умисне легке тілесне ушкодження”, статтею 126 „Побої і мордування”, статтею 127 „Катування”.

До злочинів проти здоров’я, як виду фізичного насильства в сім’ї, також належать зараження одним членом сім’ї іншого вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (статтею 130 КК) та зараження венеричною хворобою (статтею 133 КК).

Фізичне насильство в сім’ї як злочин, що ***ставить у небезпеку життя та здоров’я особи***, – це таке діяння (дія або бездіяльність) одного члена сім’ї стосовно іншого, внаслідок якого потерпілий лишається без допомоги, що створює реальну загрозу його життю чи здоров’ю.

До таких злочинів можна віднести залишення в небезпеці (стаття 135 КК), злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов’язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки (стаття 166 КК).

Сімейне насильство, що загрожує життю та здоров’ю особи, може мати вираз у вчиненні злочинів, пов’язаних із незаконним введенням в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (стаття 314 КК) та схилянням до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (стаття 315 КК).

Злочини проти особистої волі, як прояв фізичного насильства в сім’ї, можуть мати місце у вигляді незаконного позбавлення волі одного члена сім’ї іншим (стаття 146 КК), а також у торгівлі людьми або іншій незаконній угоді щодо передачі людини (стаття 149 КК).

Сексуальне насильство в сім'ї може мати вираз у вчиненні злочинів проти статевої недоторканості особи, а також злочинів проти *громадської моральності*.

Так, *злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості особи* є зґвалтування (стаття 152 КК), насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (стаття 153 КК), примушування до вступу в статевий зв'язок (стаття 154 КК).

Факт перебування винного у шлюбі з потерпілим або наявність тривалих статевих стосунків не виключає відповідальності за ці злочини.

Окремими нормами встановлено відповідальність за вчинення статевих злочинів проти неповнолітніх (статті 155 та 156 КК).

Як кваліфікуюча ознака, що обтяжує відповідальність за ці злочини, передбачено вчинення таких дій батьком, матерю або особою, яка їх замінює.

Сексуальне насильство в сім'ї як злочин проти громадської моральності може полягати у примушуванні чи втягненні у заняття проституцією шляхом застосування насильства або погрози його застосування, знищення або пошкодження майна, шантажу або обману, що тягне за собою кримінальну відповідальність за частиною 2 статті 303 КК, а вчинення таких дій щодо неповнолітнього – за частиною 3 цієї статті. Примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру передбачене частиною 3 статті 301 КК.

Економічне насильство в сім'ї, як злочин, може мати такі форми:

- 1) ухилення від сплати платежів, які один член сім'ї зобов'язаний сплачувати на користь іншого;
- 2) протидія законній господарській діяльності одного члена сім'ї з боку іншого або, навпаки, примушування члена сім'ї займатися певними видами

діяльності;

3) злочинні діяння одного члена сім'ї проти власності іншого члена сім'ї;

4) злочинні діяння одного члена сім'ї по відношенню до майна, що належить йому та і члену сім'ї на праві сумісної спільної власності;

5) порушення недоторканості житла;

6) зловживанні опікунськими правами.

Ухилення від сплати платежів, які один член сім'ї зобов'язаний сплачувати на користь іншого, є злочинами при злісному ухиленні від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), злісному ухиленню батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні (стаття 164 КК) та злісному ухиленні від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання непрацездатних батьків (стаття 165 КК).

Економічне насильство в сім'ї у вигляді протидії законній господарській діяльності одного члена сім'ї з боку іншого або, навпаки, примушування члена сім'ї займатися певними видами діяльності тягне за собою кримінальну відповідальність, якщо вчинено:

- протидію господарській діяльності, тобто протиправну вимогу припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю, поєднану з погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, пошкодженням чи знищенням їхнього майна (стаття 206 КК);

- експлуатацію дітей, які не досягли віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання їх праці з метою отримання прибутку (стаття 150 КК);

- використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (стаття 150-1 КК);
- примушування чи втягнення у заняття проституцією, тобто надання сексуальних послуг за плату шляхом застосування насильства чи погрози його застосування, знищення чи пошкодження майна, шантажу або обману (стаття 303 КК);
- втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (стаття 304 КК).

Значна частина злочинних проявів економічного насильства в сім'ї полягає у протиправних діях одного члена сім'ї щодо майна, яке належить іншому члену сім'ї або перебуває у сумісній власності.

Кримінальна відповідальність за такі дії суттєво відрізняється в залежності від того, чи є предметом таких дій майно, що є чужим для винної особи (належить потерпілому члену сім'ї на праві особистої приватної власності або є сумісною спільною власністю та у якому немає частки винної особи), або їм виступає майно, що перебуває у сумісній спільній власності члена сім'ї, що вчиняє насильство, та потерпілого.

Питання належності майна члену сім'ї на праві особистої приватної власності, сумісної спільної власності подружжя або сумісної спільної власності батьків та дітей регулюються главами 7, 8, 10 та 14 Сімейного кодексу України.

Економічне насильство у вигляді протиправних посягань одного члена сім'ї на власність іншого члена сім'ї, предметом яких виступає майно, яке належить потерпілому члену сім'ї на праві особистої приватної власності або є сумісною спільною власністю, але у ньому немає частки винної особи, тягне за собою кримінальну відповідальність у випадках вчинення таких злочинів:

- крадіжки, тобто таємного викрадення чужого майна (стаття 185 КК);
- грабежу, тобто відкритого викрадення чужого майна (стаття 186 КК);

- розбою, тобто нападу з метою заволодіння чужим майном, поєднаного із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (стаття 187 КК);

- вимагання, тобто вимоги передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (стаття 189 КК);

- шахрайства, тобто заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (стаття 190 КК);

- незаконного заволодіння транспортним засобом, тобто вчинення умисно, з будь-якою метою, протиправного вилучення будь-яким способом транспортного засобу власника чи користувача всупереч їх волі (стаття 289 КК);

- умисного знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах (стаття 194 КК).

У випадках, коли предметом економічного насильства в сім'ї є речі, що перебувають у сумісній спільній власності особи, яка здійснює насильство, та іншого (інших) членів сім'ї, то такі діяння не є злочинами проти власності. Злочинні діяння одного члена сім'ї по відношенню до майна, що належить йому та іншому члену сім'ї на праві сумісної спільної власності, за наявності необхідних підстав, можуть кваліфікуватися як самоправство (стаття 356 КК), тобто самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оскаржується іншим громадянином, якщо такими діями була заподіяна значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника. Так,

наприклад, всупереч волі дружини, використання чоловіком коштів або майна, яке є сумісною спільною власністю подружжя, що заподіяло значну шкоду інтересам дружини або інтересам сім'ї в цілому, тягне за собою кримінальну відповідальність за статтею 356 КК.

Порушення недоторканості житла (стаття 162 КК) при вчиненні насильства в сім'ї може полягати у незаконному проникненні до житла чи до іншого володіння члена сім'ї, який проживає окремо, незаконному проведенні в них огляду чи обшуку, а так само виселенні члена сім'ї чи у інших діях, що порушують недоторканість житла.

Зловживання опікунськими правами (стаття 167 КК) як вид економічного насильства в сім'ї полягає у використанні опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використанні майна тощо).

Психологічне насильство, на відміну від інших видів насильства в сім'ї, тягне за собою відповідальність лише у досить рідких випадках. Як окремий, самостійний вид злочину, психічне насильство в сім'ї має вираз у вчиненні погрози вбивством (стаття 129 КК) та погрози знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху, або іншим загальнонебезпечним способом (стаття 195 КК). Зазначені погрози тягнуть за собою кримінальну відповідальність лише за умови наявності реальних підстав побоюватися здійснення цих погроз.

Психологічним насильством у сім'ї слід вважати також розголошення одним із членів сім'ї таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя) (стаття 168 КК), використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (стаття 150-1 КК), втягнення неповнолітніх дітей у злочинну діяльність (стаття 304 КК), жорстоке поводження з тваринами (стаття 299 КК).

Слід зазначити, що психологічне насильство в багатьох випадках

виступає способом вчинення інших видів насильства в сім'ї (наприклад, погроза застосування фізичного насильства може виступати способом вчинення незаконного позбавлення волі, зґвалтування, розбою, вимагання, примушування до зайняття проституцією тощо).

У випадках, коли насильство в сім'ї пов'язано з порушенням громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, такі дії розглядаються як хуліганство й тягнуть за собою відповідальність за статтею 296 КК. Під час вчинення так званого побутового хуліганства може застосовуватися фізичне насильство щодо інших членів сім'ї (нанесення побоїв, тілесних ушкоджень), сексуальне насильство (наприклад, груба непристойність, публічне оголення), економічне насильство (знищення або пошкодження майна, виселення із житла) або психічне насильство (погрози застосувати насильство, стрілянина у повітря тощо).

3.2. Адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

Важливим кроком у боротьбі з сімейним насильством стало закріплення адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми.

Названі діяння кваліфікуються за статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Санкція статті передбачає накладання на правопорушника штрафу від трьох до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до

сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

На жаль, практика свідчить, що у переважній більшості випадків (до 85%) до правопорушників застосовується стягнення у вигляді штрафу. Накладання на кривдника штрафу або відрахування частки з його заробітку буде зменшувати розмір сімейного бюджету. Враховуючи те, що досить багато випадків сімейного насильства відбуваються у сім'ях зі складними матеріальними умовами, така санкція викликає бажання членів сім'ї приховати насильство.

До появи в КУпАП статті про відповідальність за вчинення насильства в сім'ї, воно кваліфікувалося як дрібне хуліганство. Водночас, дрібне хуліганство утворюють: нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, і тягнуть за собою адміністративну відповідальність за статтею 173 КУпАП.

Якщо під час насильства в сім'ї було допущено порушення тиші на площах, у парках, гуртожитках, жилих будинках та інших громадських місцях у заборонений рішенням сільських, селищних, міських рад час, то таке діяння тягне за собою відповідальність за статтею 182 КУпАП.

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками

неповнолітнього, або особами, які їх замінюють, або іншими особами охоплюється статтею 180 КУпАП, а ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей – статтею 184 КУпАП.

3.3. Цивільно-правова відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.

Слід зазначити, що якщо дії особи, яка вчинила насильство в сім'ї, підпадають під ознаки злочину або адміністративного проступку, то поряд з притягненням правопорушника до кримінальної чи адміністративної відповідальності до останнього можуть бути застосовані заходи цивільно-правової відповідальності. В той же час, якщо дії члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, не підпадають під ознаки діянь, що переслідуються в кримінальному чи адміністративному порядку, у постраждалої особи у будь-якому випадку завжди існує право на подання позову та притягнення винної особи до цивільно-правової відповідальності.

Згідно зі статтею 328 Кримінально-процесуального кодексу України особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. Цивільний позов може бути пред'явлений як під час досудового слідства і дізнання, так і під час судового розгляду справи, але до початку судового слідства. Відмова в позові в порядку цивільного судочинства позбавляє позивача права пред'являти той

же позов у кримінальній справі.

Стаття 40 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що якщо в результаті вчинення адміністративного правопорушення спричинено майнову шкоду, то адміністративна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення вправі одночасно вирішити питання відшкодування винною особою майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а суддя районного (міського) суду – незалежно від розміру шкоди. Крім того, вирок або постанова суду у кримінальній чи адміністративній справі, які набрали законної сили, є обов'язковими для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, щодо якої винесено вирок чи постанову суду, в питаннях, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони даною особою.

Під цивільно-правовою відповідальністю у даному випадку слід розуміти негативні для порушника наслідки вчиненого ним правопорушення (насильства в сім'ї), які проявляються у необхідності відшкодування потерпілому завданої моральної та матеріальної шкоди.

Юридичною підставою такої відповідальності є закон в широкому розумінні, тобто нормативно-правовий акт, який передбачає застосування до особи санкцій цивільно-правового характеру за вчинення певного діяння.

Загальні засади цивільної відповідальності, яка виникає з завдання шкоди, врегульовано главою 82 Цивільного кодексу України.

Так, згідно з частиною 1 статті 1166 Цивільного кодексу України майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим майновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується особою, яка її завдала.

Стаття 1167 Цивільного кодексу України закріплює, що моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини.

При цьому, згідно з статтею 23 Цивільного кодексу України моральна шкода полягає у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування.

Захист сімейних прав та інтересів забезпечується також нормами Сімейного кодексу України зокрема, статтею 18, якою визначаються способи захисту сімейних прав та інтересів (встановлення правовідношення; примусове виконання добровільно не виконаного обов'язку; припинення правовідношення, а також його анулювання; припинення дій, які порушують сімейні права; відновлення правовідношення, яке існувало до порушення права; відшкодування матеріальної та моральної шкоди, якщо це передбачено

Кодексом або договором тощо; главою 6 Кодексу, яка визначатиме особисті немайнові права та обов'язки подружжя, зокрема:

- 1) право на материнство, за яким дружині-матері мають бути створені

у сім'ї умови для поєднання материнства із здійсненням нею інших прав та обов'язків, а позбавлення жінки можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди (стаття 49);

2) право на батьківство, згідно з яким позбавлення чоловіка можливості здійснення репродуктивної функції у зв'язку з виконанням ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо нього є підставою для відшкодування завданої йому моральної шкоди (стаття 50);

3) право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань (стаття 51);

4) право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку (стаття 52);

5) право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї, за яким дружина, чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї; повинні утверджувати повагу до будь-якої праці, яка робиться в інтересах сім'ї; усі найважливіші питання життя сім'ї мають вирішуватися подружжям спільно, на засадах рівності; мають право противитися усуненню їх від вирішення питань життя сім'ї (стаття 54);

6) обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю, спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та іншими членами сім'ї на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги (стаття 55);

7) право дружини та чоловіка на свободу та особисту недоторканність, тобто право на вільний вибір місця свого проживання;

вжиття заходів, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства, щодо підтримання шлюбних відносин та їх припинення; а примушування до припинення шлюбних відносин, примушування до їх збереження, в тому числі примушування до статевого зв'язку за допомогою фізичного або психічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканність і може мати наслідки, встановлені законом (стаття 56).

Якщо член сім'ї систематично порушує правила соціалістичного співжиття, робить неможливим для інших членів сім'ї проживання з ними в одній квартирі чи в одному будинку, а заходи запобігання і громадського впливу виявились безрезультатними, Житловим кодексом України від 30 червня 1983 року (в редакції від 01.07.2010 року), зокрема статтею 116. „Виселення без надання громадянам іншого жилого приміщення”, передбачено виселення винних на вимогу наймодавця або інших заінтересованих осіб провадиться без надання іншого жилого приміщення.

ВИСНОВКИ

Насильство в сім'ї – це будь-яка умисна дія/бездіяльність чи погроза застосування будь-якої дії/бездіяльності фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї, який володіє значною фізичною чи психологічною перевагою, по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному, психічному здоров'ю чи економічним інтересам. При використанні цього визначення обов'язковим є роз'яснення значення терміну “сім'я” за допомогою переліку осіб, які відносяться до членів сім'ї. Визначено перелік осіб, яких можна вважати членами сім'ї при кваліфікації насильства в сім'ї.

Зазначено, що сутність насильства в сім'ї виражається через такі поняття, як причини, типи (спрямованість) та види насильства в сім'ї. Окремо надано характеристику кожній із складових сутності насильства в сім'ї.

Так, серед причин та факторів насильства в сім'ї, можна виокремити соціально-культурні чинники, психологічні чинники, економічні чинники. З метою ліквідації соціально-культурних причин насильства в сім'ї запропоновано сприяти суспільному усвідомленню серйозності проблеми за допомогою рекламної кампанії в пресі, телевізійних програмах та фільмах на тему насильства в сім'ї. Крім того, доцільно створити програми сприяння виконанню батьківських обов'язків з метою корекції сімейного виховання, навчання батьків ненасильницьким методам виховання дітей.

До найбільш важливих проблем у попередженні та протидії насильству в сім'ї віднесено: недосконалу нормативну базу, недостатнє матеріально-технічне забезпечення та фінансування міліції, недостатнє володіння працівниками інспекторами міліції необхідними знаннями, навичками та вміннями для роботи з неблагополучними сім'ями